

Blz. 2	De vereniging: nieuwjaarswens
Blz. 3	Winnende kleurplaat
Blz. 4	Jaarprogramma 2008 - 2009
Blz. 4	Wandelingen Swalmdalgidsen 2009
Blz. 5	In memoriam
Blz. 5	Beschermd dorpsgezicht Asselt
Blz. 7	De mening van ... (10)
Blz. 8	Open Monumentendag 2008 Reuver
Blz. 10	Vogels voeren
Blz. 11	Kroniek van Swalmen, juli, augustus en september 2008
Blz. 12	Nacht van de Nacht
Blz. 13	Open Monumentendag Swalmen 2008
Blz. 14	Uit de oude doos
Blz. 15	Waterput station Reuver
Blz. 17	Flora en fauna van Swalmen (18)
Blz. 17	Locomotievenloods Roermond
Blz. 20	Cultuurhistorische landschapselementen in Belfeld (2)
Blz. 22	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (11)
Blz. 23	Cursus archeologie van het Middeleeuwse Maasdal
Blz. 24	Tijdzang
Blz. 24	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 26	Briefvervoer in Beesel (2)

Foto's aangeleverd door:

Hans Simons	blz. 5, 10, 11, 12, 22
Archief MHVS	blz. 14, 24
Archief HVMS	blz. 14, 23
Twan Ernst	blz. 20
Riky Simons	blz. 7
Wiel Luys	blz. 15, 16
Vincent Freriks	blz. 18, 19
Corry Janissen	blz. 24
archieff Jan Ickenroth	blz. 26, 27, 28

Traditiegetrouw schrijft de voorzitter van de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen een nieuwjaarswens in het kwartaalblad van de vereniging. Daar je terecht rekening moet houden met de werkzaamheden van de redactie, opmaak en de drukker dient zo'n nieuwjaarswens of boodschap al begin november geschreven te worden. Elk jaar zoek ik in november een aanleiding om in de oud-en-nieuw-gedachte, de jaarwisseling, te komen. Soms is een artikel in de krant of een tijdschrift de aanleiding die je gedachten naar die periode brengt. Dit keer was het het symposium in het Limburgs Museum op 7 november, dat ging over grenzen. Grenzen, dagelijks worden wij er mee geconfronteerd. Toch denken wij als wij het over grenzen hebben, voornamelijk aan onze landsgrenzen. Uiteraard ging een deel van het symposium daar natuurlijk ook over. De landsgrenzen van Limburg en hoe deze zijn ontstaan, maar ook over gebruiken en taal die ook aan grenzen gebonden zijn. Vreemd genoeg komen deze grenzen vaak overeen met elkaar, maar op sommige gebieden -taal bijvoorbeeld- liggen ze op een heel andere plek dan de landsgrenzen. Met de start van het nieuwe jaar ga je in feite elke jaar ook weer een grens over. Je sluit het ene jaar af, wenst je medemens het beste in het nieuwe jaar en gaat hoopvol de nieuwe periode tegemoet. Je weet niet wat er gebeuren gaat, toch laat je 't oude jaar zonder blikken of blozen voorbij gaan. De zekerheid van de gebeurtenissen die geen verrassingen meer zijn, maar inmiddels feiten geworden, zoals dat zo vaak gebeurt met gebeurtenissen uit de geschiedenis. Met die zekerheid ga je de onzekerheid tegemoet. Dat is een basiskern van een grens, grenzen geven zekerheid. Je weet waar je aan toe bent. Ze bakenen je grondgebied af. Dit gedeelte is van mij. Daar heb ik zeggenschap. Voorbij mijn perceelsgrens kom ik op het gebied van de burens en moet ik toestemming vragen, mij aanpassen. Grenzen zijn ook nodig voor duidelijkheid. Wij weten natuurlijk allemaal hoe wij voortdurend onze grenzen in kunnen en kennen aftasten. Grenzen proberen te verleggen, maar toch als het even niet wil snel terug binnen je eigen veilige grensgebied. Ons eigen veilige grensgebied dat wij door onze opvoeding in onze jeugd ervaren

hebben. Toen waren wij het met de grens die onze ouders voor ons stelden natuurlijk niet eens. Wij waren op ontdekking, the sky is the limit. Achteraf ben je natuurlijk blij dat je ouders je deze grenzen aangaven. Een sterke basis om je staande te houden in de samenleving. Je eigen grenzen kennen. Niet telkens die symbolische grenssteen verleggen. In de jaren zeventig heeft de Club van Rome de studie gepresenteerd: Grenzen aan de groei. De start en erkenning van het milieubewust denken. De grenzen groeien, wij zijn grensverleggend bezig. Echter, er zitten ook grenzen aan de groei. Een duidelijk voorbeeld daarvan is de creditcrisis. Jaren hebben wij de goede bedoelingen van die milieumensen in de wind geslagen. Een bepaalde groei is natuurlijk. Als die er niet was groeiden wij zelf niet, groeiden wij niet in ons denken, groeide de natuur niet en was er ook geen leven mogelijk. Gevaarlijk is het indien de groei overgaat in hebzucht. De mens weet niet meer waarom hij/zij nog moet groeien. In feite heeft hij of zij genoeg, maar opgesloten in het groeidenken wenst hij of zij steeds meer. Een befaamde uitspraak van Gandhi is hier zeer toepasselijk: "There is enough for everybody's need, but there will never be enough for anybody's greed". Er is genoeg voor een ieders behoefte, maar er zal nooit genoeg zijn voor de hebzucht van een persoon om het even wie dat ook mag zijn. Maar terug naar de grenzen. De grens tussen natuur en leefomgeving van de mens lijkt de laatste jaren ook steeds duidelijker te worden. Wij denken steeds meer: de natuur is van ons en die moet zich maar schikken naar onze wensen. De natuur moet zich aanpassen aan onze wensen. In het weekend hebben wij het liefste een bos voor de deur en door de week moet daar de afrit van de snelweg liggen. Wij kunnen zien wie het onderspit delft in onze samenleving. Enkele jaren geleden zijn wij samengevoegd met de gemeente Roermond. Roermond doet goed haar best om het ons, Swalmenaren, naar onze zin te maken. Toch merk je enig verschil. Roermond is een stad en Swalmen is een plattelandsgemeente. De gemeentegrens van de voormalige gemeente Swalmen zit bij eenieder nog in het geheugen gegrift, deze geeft zekerheid, deze geeft de lig-

ging van onze identiteit, deze geeft de ligging van onze taalgrens, 't Zjwaams. Toch zal er een tijd komen dat ook deze grens vervaagt, kijk maar naar Neel, Leeuwen en Herten. Bestuurlijk is dat niet zo erg, maar voor je eigen identiteit heeft dat wel gevolgen. In deze globaliserende wereld, één Europa en wat al niet meer, zien wij dat de landsgrenzen vervagen en dat er gelijktijdig een roep om erkenning van de eigen identiteit opkomt. De geborgenheid in de eigen gemeenschap, het onderscheidingsvermogen, erbij horen, bij je eigen groep. Duidelijk en herkenbaar. Wie is dat, je eigen groep, is dat je tante uit Duitsland, je buurman uit Marokko of je kennis uit Zimbabwe. Graag gaan wij geregeld de grens over en komen in contact met andere culturen. Al eeuwen komen deze andere culturen ook naar ons toe. Dat geeft verbreding van je horizon, dat geeft intellectuele rijkdom. Dat heeft onze samenleving gevormd. De groei in verscheidenheid. In de natuur is dat een heel normaal verschijnsel. De toename van de soortenrijkdom door de eeuwen heen, uiteraard mits de mens niet ingrijpt. Steeds zoeken wij onze grenzen af, steeds verleggen wij onze grenzen. Op het moment dat wij er even geen zin in hebben kruipen wij terug binnen onze vertrouwde grenzen, binnen onze eigenheid en onze eigen identiteit. Dan is de tante uit Duitsland, de buurman uit Marokko en de kennis uit Zimbabwe ineens een vreemde en gaan wij op zoek om dit vreemde te zien, te kunnen aantonen. Om dan bijvoorbeeld 1 januari weer de deur te openen en die vreemden weer in de armen te nemen en hun ook de beste wensen voor het nieuwe jaar toe te wensen. Een mooie uitspraak tijdens het symposium; "Man soll auch Verständnis haben für derjenige der man nicht versteht". Soms moet je over de grens heen gaan om iets moois tot uitdrukking te brengen, om iets moois te ontdekken, te aangaan.

Het bekende is aan de andere kant van de grens vreemd,
De allochtoon is aan de andere kant van de grens een autotochtoon,
De grens als een streep op de kaart,
De grens als hekwerk tussen twee tuinen,
De grens als een wand tussen twee woningen,
De grens als onzichtbare lijn in onze gedachten,
De grens als een onzichtbaar denkbeeldig gordijn tussen twee personen,

Zoeken wij naar die zichtbare grens, de schutting, die hoofddoek,
Om te zien dat het bekend is.

Beste wensen voor het nieuwe jaar,
Toine Wuts
Voorzitter MHVS

Beste leden,

De redactie stelde de vraag, nu het einde van het jaar nadert, of ook Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal enkele gedachten aan de lezer wil meegeven.

Volgens goed gebruik vindt een terugblik en vooruitblik binnen onze vereniging plaats bij de presentatie van het jaarboek, en dat willen we graag zo houden. Op het moment dat u dit blad onder ogen krijgt, heeft de presentatie hopelijk al plaatsgevonden.

Echter, voor allen die daarbij niet aanwezig hebben kunnen zijn, wensen we alle goeds voor 2009. En we hopen met u, dat u in februari uw voornemens nog niet vergeten bent.

Namens het bestuur van Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal,
Henri Smeets

WINNENDE KLEURPLAAT OPEN MONUMENTENDAG SWALMEN 14 SEPTEMBER 2008

Niels en Lars Perriëns hebben heel erg hun best gedaan om de tekening van Kasteel Hillenraad mooi te kleuren.

Zij verdienden hiermee een mooie prijs die ze thuisbezorgd kregen! Proficiat!!!!

JAARPROGRAMMA 2008 Heemkondevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen

(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

26 december	Kerstwandeling; 14.00 u. kerk Boukoul, omg. Hillenraad (gezamenlijke activiteit)
Januari	Jaarvergadering (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
Februari	Lezing door Kitty Janssen-Rompen (gezamenlijke activiteit)
Maart	Open dag (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
April	Lezing dhr. Slangen: Graeterhof (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
Mei	Hemelvaartsdagfietstocht (gezamenlijke activiteit)
Juni	Lezing vergeten groenten (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
Juni	Excursie gemeentearchief Roermond (gezamenlijke activiteit)
Juli/Augustus	Vakantie
September	Open Monumentendag (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen, Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
Oktober	Weekendexcursie natuurwerkgroep (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
Oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit)
November	Cursus Zjwaams (Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen)
December	Lezing over gebrandschilderde ramen (gezamenlijke activiteit)
December	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) nog enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN 2008

(deze wandelingen worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis. Nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Zondag 28 december 2008

Winterwandeling in het Groenewoud met na afloop warme chocomel, duur 2,5 uur, vertrek om 14.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 22 februari

Nawinteren in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.00 uur bij infobord Groenewoud 8 te Swalmen

Zondag 4 januari 2009

Winter in de Holtmühle, duur 2 uur, vertrek om 14.00 uur bij café Mariahoef, Broekstraat 43 te Belfeld

Woensdag 25 februari

Katjestocht-kanoën op de Asseltse Plassen, duur 2,5 uur, vertrek om 14.00 uur bij parkeerplaats einde Buggenumberweg, Roermond-Leeuwen

Zondag 11 januari

Vollemaanwandeling in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 19.30 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 1 maart

Schemerwandeling door het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 17.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 25 januari

Winterwandeling in het Groenewoud met snert, roggebrood en spek, duur 3 uur, vertrek om 14.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Donderdag 12 maart

(Net niet meer) volle maanwandeling in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek 20.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 1 februari

Schemerwandeling door het Swalmdal, duur 2,5 uur, vertrek om 16.00 uur bij infobord Groenewoud 8 te Swalmen

Zondag 29 maart

Dagwandeling rond Boukoul (Hillenraad, Zuidewijck Spick), duur 6 uur, vertrek om 10.00 uur bij parkeerplaats kerk Boukoul.

IN MEMORIAM

Op 7 oktober 2008 is plotseling overleden de heer Karel Gielen. De heer Gielen heeft jarenlang boekbinderswerk voor onze vereniging verricht. Wij herinneren ons de jarenlange prettige samenwerking met hem. Zijn vakmanschap, in tastbare resultaten aanwezig in onze bibliotheek, zullen wij missen.

Op 31 oktober 2008 overleed ons lid Harrie Heijnen. De heer Heijnen was jarenlang actief als bezorger van het verenigingsblad van de MHVS.

ASSELT BESCHERMD DORPSGEZICHT

Henri Smeets

Eindelijk...! Na heel wat jaren is er nu de kroon op het werk gezet van veel mensen en instanties die zich hebben ingezet om Asselt de status van beschermd dorpsgezicht te geven.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer bekrachtigden op 24 oktober 2008 het besluit dat 'Het gebied van Asselt' wordt aangewezen als beschermd dorpsgezicht in de zin van artikel 1, onder g. van de monumentenwet 1088. Publicatie volgde in de

De abonnees op zijn route vonden hun exemplaar gewoonlijk als eersten in de brievenbus. Ook was hij in de beginperiode trouw van de partij als er natuurwerkzaamheden verricht moesten worden, zoals wilgen knotten.

Ons medeleven gaat uit naar beider families. Dat zij moge rusten in vrede.

Het bestuur van de MHVS

staatscourant van 27 oktober.

Vanaf 2001 is het thema 'Asselt beschermd dorpsgezicht' geregeld aan de orde gekomen in de monumentencommissie van de Gemeente Swalmen. De burgemeester of de wethouder die monumenten in zijn portefeuille had, zat de commissie voor, waarin verder ambtenaren zitting hadden, externe deskundigen en mensen van onze beide heemkundeverenigingen.

Henk Lutgens vertegenwoordigde de MHVS, zelf

zat ik er namens Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en dan niet te vergeten Jos Alers, die op persoonlijke titel deel uitmaakte van dit adviesorgaan. In dit gezelschap is het idee geboren om Asselt de status te bezorgen van beschermd dorpsgezicht. De onderbouwing van dit plan heeft jaren in beslag genomen en het is met name aan de inbreng van Jos Alers te danken dat de monumentencommissie een goed onderbouwd advies richting college van B&W kon sturen. Nadat het college en nadien de raad van de gemeente Swalmen tot positieve besluitvorming kwamen, werd op 18 januari 2006 de aanvraag in procedure gebracht. Het voert op deze plaats te ver om hier uitvoerig bij stil te staan; toch is het wellicht goed er bij deze gelegenheid eens op te wijzen, dat de aanvankelijke vrees van een aantal mensen in Swalmen, dat na de herindeling, de gemeente Roermond de aanvraag zou tegenwerken, niet bewaarheid is.

Integendeel zelfs. In een brief dd. 29 oktober 2008 aan onze beide verenigingen schrijft verantwoordelijk wethouder Jos van Rey dat hij sinds 2007 de minister (in casu de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) meermaals heeft aangeschreven teneinde zijn besluit te bespoedigen.

Het besluit tot aanwijzing van Asselt tot beschermd dorpsgezicht, komt voort uit het verzoek daartoe van de gemeente Swalmen, in 2007 overgenomen door de gemeente Roermond en ondersteund door Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg, de Raad voor Cultuur en de Rijksplanologische Commissie.

Het gebied van Asselt is volgens het besluit van algemeen belang vanwege zijn historisch-ruimtelijke karakter en vanwege het feit dat dit karakter nog voldoende gaaf en herkenbaar is.

Wellicht dat we in jaarboek 2008 hier nader op ingaan. Gelet op de beschikbare ruimte dienen we nu te volstaan met het globaal aangeven van de waarden, die in de reden omgevende beschrijving worden genoemd.

a. Sociaal-historische waarden. Asselt heeft zich ontwikkeld van een dynamische, belangrijke kern in de Middeleeuwen (met wortels in de Romeinse tijd) tot een vrij statische samenleving in het buitengebied van Swalmen en Roermond.

b. Historisch-ruimtelijke en stedenbouwkundige waarden. Er is een bijzondere samenhang tussen

het gevarieerde terrassenlandschap en het patroon van de agrarische nederzittingsstructuur, waarin clusters, linten en solitaire bouwwerken elkaar afwisselen.

c. Historisch-bouwkundige waarden. Die vinden we in de aanwezigheid van bijzondere bouwwerken zoals de Ouborg of het kerkje van Asselt, en een groot aantal boerderijen en complexen, die van belang zijn wegens de toegepaste, typisch Midden-Limburgse opzet van een gesloten hof.

De erven zijn van belang vanwege de landschapelijke aanleg met inheemse, streekeigen bomen.

d. Gaafheid en zeldzaamheid. Voor het overgrote deel heeft het gebied zijn oorspronkelijke functie en het daaruit voortvloeiende karakter behouden. Van belang is bijvoorbeeld de oude wegenstructuur die teruggaat tot heel oude tijden, en de overgang van laag- naar middenterras van de Maas.

e. Archeologie. Binnen de contouren van het beschermde gebied zijn een aantal gebieden geregistreerd met een hoge tot zeer hoge archeologische waarde.

Uit bovenstaande blijkt dat de bescherming niet is beperkt tot de historische lintbebouwing. Ook het direct omliggende landschap wordt gerekend tot het dorpsgezicht.

De grens hiervan loopt ruwweg vanaf de overweg aan de Pastoor Pinckersstraat naar het pompstation, vervolgens door de Leijgraaf (Vuilbenden) naar de Lindenweg en dan naar het midden van de oude Maasarm, volgt dan in de Maasplassen de oude gemeentegrens tussen Swalmen en Haelen tot het punt Eindweg-Eind. Van hieruit gaat het richting Wieler, naar de plaats waar de Swalm onderdoor de weg Eind gaat (witte brug), volgt dan het Swalmdal en voert door Middelhoven naar de spoorweg, en leidt dan weer naar de overweg aan de Pastoor Pinckersstraat.

Uit de grensbeschrijving kun je al afleiden dat het beschermd gezicht in hoofdzaak bestaat uit agrarisch gebied (akker- en grasland). De rijke variëteit aan bloemen, struiken, bomen, de waardevolle houtwallen met hun opgaand struikgewas, de markante steilranden met hun eigen biotoop, de Vuilbenden met hun broekbossen, de meanderende Swalm, Eppenbeek en Leygraaf, daar tussendoor beukenhagen en perceelscheidingen met meidoorn; zo is er nog veel meer dat

bepalend is voor het landschap en dus karakteristiek voor het gebied Asselt.

Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen, als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen dit gebied. Asselt wordt geen 'openluchtmuseum' maar nieuwe bouwplannen of landschappelijke ingrepen van welke aard dan ook, zullen zorgvuldig getoetst worden door het ministerie.

Asselt is nu opgenomen in de reeks van ruim 300 beschermde Nederlandse dorps- en stadsgezichten. Wat onze regio betreft bevindt het zich in goed gezelschap: de binnenstad van Roermond, de plaatsen Thorn, Wessum en Stevensweert en niet te vergeten Ronckenstein in Reuver, staan eveneens op deze lijst.

Een bevestiging door de minister dat we met het gebied van Asselt een landschappelijke parel in onze directe nabijheid hebben, die het meer dan waard is in de huidige staat voor het nageslacht

te behouden. De besturen van MHVS en van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal zijn dan ook zeer verheugd, dat datgene waar ze zich in de achterliggende jaren sterk voor hebben gemaakt, nu een feit is.

Ze zullen erop toezien en zich ervoor inzetten, dat ook in de toekomst de waarden worden gehandhaafd, die worden genoemd in de redengevende omschrijving en die in het nieuwe bestemmingsplan worden geborgd: het karakter van Asselt dus.

Namens beide verenigingen, dank aan alle personen en instanties die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het beschermd dorpsgezicht Asselt.

Een uitvoerige toelichting bij het besluit tot aanwijzing, ligt voor belangstellenden ter inzage op de officiële plaatsen in Swalmen en Roermond, en natuurlijk in de verenigingsruimte van de MHVS en in die van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal.

(Noot van de redactie: voor een uitgebreider verslag van de rapportage, zie onze Biejeingezeumerd 2007-2.)

OPEN MONUMENTENDAG SWALMEN 14 SEPTEMBER 2008

Thema: Sporen

Johanna Cox-Geraedts

Sporen worden verlegd en wegen kruisen zich. Een fietsroute met dit thema, die kon worden afgehaald in het verenigingslokaal van de MHVS aan de Stationsstraat, leidde vanaf deze straat over het tunneldak van de A73 naar het letterlijk verlegde 'spoor' en de kruising van Beeselseweg en Parallelweg.

Rijdend langs het kapelletje naar de boerderijen in Middelhoven en Wieler die op de monumentenlijst staan, langs sporen van burchtbewoners (dassenburchten) passerend over de Eindweg naar Asselt.

Grote belangstelling was hier voor de historische bebouwing (beschermd dorpsgezicht); in de kerk en het museum kregen de vele bezoekers een beeld van de 'Sporen van Religie'; bewoning uit de steentijd en de Romeinse Tijd.

Vanuit Asselt via Sieperhof naar Boukoul naar 'Sporen van Burgemeesters en gastvrijheid', Graeterhof, verder naar Sporen van adellijke families op Kasteel Hillenraad. Terug in Swalmen langs 'Sporen van onthaal, muziek en vertier' -

Zwaan- naar de Markt met de St. Lambertuskerk 'Sporen van Geloof en aanbidding' langs het tot 31 december 2006 in gebruik zijnde Raadhuis weer terug naar het MHVS-gebouw waar koffie, thee of frisdrank wachtte.

Voor de meefietsende kinderen was er een kleurwedstrijd.

p.s. de fietsroute is nog steeds verkrijgbaar bij de MHVS.

OPEN MONUMENTENDAG 2008

Frans Tegels

Het Comité Open Monumentendag bestaande uit Martin v/d Molenhof (VVV), Pierre van Lier en Wiel Luys (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal) en Frans Tegels (gemeente Beesel) mag terug kijken op een bijzonder geslaagde Open Monumentendag. Een monumentendag die gekwalificeerd kan worden als de best bezochte sinds de start van deze activiteit. We gunnen u in het hier onderstaande stukje een blik achter de schermen.

Jammer genoeg moest ik het personeelsuitstapje naar Keulen missen. Daarvoor in de plaats een dag werken tijdens de Open Monumentendag. Vele weken aan voorbereiding gingen eraan vooraf. Het was de eerste keer dat het comité van Beesel in samenwerking met Venlo en Roermond de Open Monumentendag organiseerde. Het was de unieke uitdaging die ons samenbracht om een stoomtrein te laten rijden op het traject tussen Blerick en Roermond. Samenwerken betekent communiceren en daaraan ontbrak het een aantal keren, met alle problemen vandien. Even dreigde nog alles mis te gaan, omdat de medewerking van Veolia en Prorail niet rond leek te komen. Dat bezorgde me een paar slapeloze nachten.

Maar uiteindelijk kwam toch alles voor elkaar. Zaterdagmorgen 13 september was het zover. Om 6.00 uur ging de wekkerradio af. Hup uit de veren. Ik had afgesproken er om ongeveer 7.30 uur te zijn. Dat betekende om 7.00 uur vertrekken. Even scheren, douchen, ontbijt, mijn gebruikelijke medicamenten en hup de fiets op. In Reuver aangekomen, was er nog niemand van het comité. Bij het station stonden dranghekken klaar. Om geen tijd verloren te laten gaan, begon ik daar vast maar. Voor het station was men al

tentjes aan het opzetten voor de catering. Dennis (de uitbater) was er ook al. Ondertussen kwamen ook de andere comitéleden en werden alle richtingwijzers uitgezet naar de verschillende activiteiten. In het Willem Limburghuis werd een filmklankbeeld vertoond over het spoor tussen Blerick en Roermond. In de bieb waren er activiteiten voor de jeugd. Het gerestaureerde station opende de deuren voor de eerste keer. Daar werden lezingen gehouden. Vanaf 11 uur zou een klein treintje van het Station naar de Lommerbergen en naar Offenbeek rijden. Dat moest allemaal bewegwijzerd worden.

Ik moest om 9.45 uur klaar zijn voor de opening van de dag. De microfoon hiervoor had ik de vorige dag al gebracht en getest. Rond half tien kwamen de leden van het Filharmonisch Gezelschap al aanzetten. Zij verzorgden de muzikale omlijsting van de opening. Omdat de portefeuillehouders er niet waren vanwege het uitje naar Köln, had ik de eer de dag te openen. Daar stond ik dan om 9.45 uur. Alle ogen waren gericht op Fransje. Ik had aangekondigd in stijl te komen en daar had ik mij aan gehouden. In mijn kloffie van rond 1900 met een ouderwets koffertje deed ik de aftrap. Het openingswoordje ging me niet slecht af en iedereen was enthousiast. De kop was eraf. Na een marsmuziekje van de filharmonie hield Joan Westendorff een kort praatje en stelde hij de uitbater Dennis Detillon voor aan het publiek. Daarna was het al tijd voor de eerste stoomtrein. Snel verplaatste het hele gezelschap zich naar het perron. Dranghekken verschuiven, kaartjes controleren, de harmonie om een stukje muziek vragen; alles ging vanaf dat moment in sneltreinvaart.

Wat een feestelijk gezicht toen de eerste stoomtrein met veel geweld het station binnendenderde. Een groot aantal toe-

besteld en kon worden afgehaald en uitgedeeld. Zelf had ik nog even tijd om snel wat te eten en daarna weer klaar te staan voor de komst van de volgende trein. Ondertussen wisten we precies waar moest worden ingestapt en het ging al heel soepeltjes. Het treintje voor de kids arriveerde even daarna. Met de machinist moest nog de route worden doorgesproken. Wiel Luys nam dat voor zijn rekening. Hij reed voor de zekerheid de eerste rit mee. De belangstelling bij alle activiteiten bleef de hele dag groot. Mensen die uit de trein kwamen waren erg enthousiast. "Overal langs de route stonden fotografen en mensen te filmen," was hun commentaar. Het was een echte belevenis. In Venlo en

schouwers. Fotografen probeerden een goed plaatje te schieten en haalden daarbij halsbrekende toeren uit. Voor ons (het comité Open Monumentendag) uitkijken dat er geen ongelukken zouden gebeuren. Daar had ik vooraf de meeste schrik voor. Stel je voor dat er een ongeluk gebeurde tijdens zo'n drukte op het perron. Gelukkig verliep alles vlekkeloos. De bewegwijzering deed zijn werk. Voor de rest liepen wij van het comité er rond om aanwijzingen te geven en de mensen te helpen. Binnen 2 minuten was iedereen ingestapt en vertrok de trein weer. Hij zou die dag 6 keer door Reuver komen. Na een stukje vlaai met een glaasje fris ging ik naar het Willem Limburghuis kijken. Daar zat het helemaal vol. Ook in het station was inmiddels de eerste lezing gestart en ook daar puilden de zaaltjes boven uit. Rond 11 uur gingen we kijken of het treintje voor de jeugd er al was. Dat bleek er nog niet te zijn. Mensen met kinderen begonnen al te vragen. Zelf wisten we het ook niet. Gelukkig had ik het dossier bij me met het telefoonnummer van de attractie, dus even gebeld met zijn nul-zes. Bleek hij zich in de dag te hebben vergist. Hij kon nog komen, maar dat zou minstens nog anderhalf uur duren. "Toch maar komen en dan wat langer doorrijden ter compensatie," was mijn antwoord. Toen moesten snel bordjes 'vertraging tot 13.00 uur' worden gemaakt en opgehangen. Even de Lommerbergen bellen, want daar stond men ook al te wachten. Ondertussen was het tijd voor de lunch. Die was

Roermond had men ook de tijd gehad om nog een kijkje te nemen bij activiteiten. Ondertussen bleef het druk in het Willem Limburghuis en op het station. De vlaai en koffie gingen snel van de hand en ook de biertjes smaakten zo te zien al best. De dames van de Vertraging deelden met veel plezier hapjes uit op het perron en bij de treinen. In mijn outfit was ik erg herkenbaar en daardoor ook snel aanspreekpunt voor allerlei praktische vragen van bezoekers. Ondertussen was er een filmploeg van Vox gekomen die nog even een interview wilde over de samenwerking met Roermond. Inmiddels waren de activiteiten in de bieb afgelopen. Daarom moest, om verwarring te voorkomen, de bewegwijzering weer snel worden weggehaald. Zo vloog de dag in een stoomtreinvaart aan ons voorbij. De lezingen werden bezocht door zo'n 275 personen. Ongeveer 150 volwassenen en kinderen stapten in Reuver op de stoomtrein.

In het Willem Limburghuis werd het Filmklankbeeld van Pierre van Lier door ongeveer 250 personen aanschouwd. Het Station "de Vertraging" kreeg naar schatting ongeveer 900 bezoekers. En als klap op de vuurpijl geschat zo'n 1500 kijkers bij de treinen op het perron. Joan en Dennis hadden aan het einde van de dag een smile van oor tot oor. Het was ook voor hen een zeer geslaagde dag.

Nog nooit hebben er zoveel deelnemers meege-

daan aan de Open Monumentendag. Toen om ongeveer 18.00 uur de activiteiten waren afgelopen, werd nog snel opgeruimd. Behalve in de Vertraging. Daar werd nog even nagebabbeld onder het genot van een hapje en een drankje. Er werd nog een glas champagne geschonken op de geslaagde dag. Uiteindelijk was ik om 20.30 uur thuis. Het was een lange dag, maar het was de moeite dubbel en dwars waard.

VOGELS VOEREN

Hans Simons

Onze natuurlijke omgeving is de laatste tientallen jaren erg veranderd. Een van de gevolgen is dat het voor vogels steeds moeilijker wordt voldoende voedsel te vinden. Dat geldt vooral voor de winter, maar de omstandigheden zijn zodanig geworden dat het feitelijk het hele jaar door geldt.

Vogels zoeken in de eerste plaats naar natuurlijk voedsel zoals vruchten, zaden en insecten. Als dat te weinig te vinden is, gaan ze op zoek naar iets anders. Daarbij kunnen we helpen door te voeren. Ze krijgen dan een doorlopend aanbod aan voedsel om op terug te vallen.

Zo kunnen we voorkomen dat vogels te weinig energie hebben om een koude winternacht door te komen, of hun jongen niet groot kunnen brengen.

Er is allerlei vogelvoer in de handel; door een gevarieerd aanbod van strooivoer, pinda's en vetbollen met zaden komen veel vogelsoorten aan hun trekken. Belangrijk is voerplaatsen geregeld schoon te maken om verschimmelings te voorkomen.

We kunnen het voer aanbieden in voersilo's, pindanetjes, op voertafels en voederhuisjes. Voederhuisjes hebben als voordeel boven een voerplank dat het voer droog blijft, dus langer vers. Grotere vogels kunnen er dan ook lastiger bij komen. Pinda's in een netje of een silo voorkomen dat vogels pinda's in stukjes moeten hakken, kleine vogels kunnen in hele pinda's stikken.

Het voordeel van het hele jaar door voeren van

vogels:

- 's Winters vergroot het de overlevingskans van vogels.
- In het voorjaar krijgen zwakkere vogels de kans op krachten te komen en ook jongen uit te broeden.
- In het broedseizoen vinden de ouders voldoende voer voor hun jongen, zodat er meer jonge vogels kunnen uitvliegen.
- Aan het eind van de zomer kunnen de vogels voldoende energie opdoen voor de vogeltrek.
- Zwakkere exemplaren overleven makkelijker slecht najaarsweer.

En een heel belangrijk voordeel: het is altijd weer leuk de vogels die je tuin als leefgebied hebben uitgekozen te observeren!!

KRONIEK VAN SWALMEN, juli, augustus en september 2008

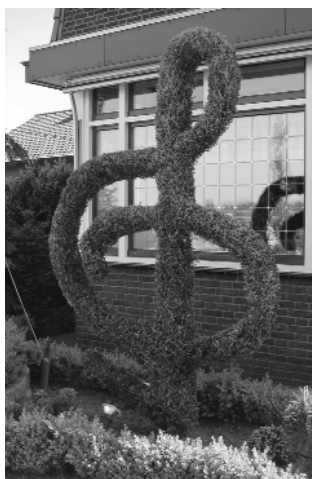
Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

Juli

7. In de dichtgeslibde plas Bouxweerd -aan de overzijde van de Maas tussen Buggenum en Neer en eigendom van gravin De Guerre-Wolff Metternich- treedt wederom vissterfte op door een combinatie van lage waterstand en zuurstofgebrek. Rijkswaterstaat en de gemeente Leudal zijn op zoek naar een oplossing. Op 30 juli wordt de plas leeggevist en de resterende vissen uitgezet in de Maas door het bedrijf VisAdvies uit Utrecht in opdracht van Rijkswaterstaat.

Augustus

2,3 In de 3500 m² grote, inmiddels 7 jaar oude Parkhof Swalmen -eigendom van Jos en Margriet Hodselmans- wordt open tuin gehouden. Bezoekers kunnen o.a. genieten van mooie heggen, snoeivormen, bloeiende rozen, lelies, hortensia's, waterpartijen enz. Diverse exposanten maken een bezoek aan de tuin extra aantrekkelijk.

Een week later treft het echtpaar de markante conifeer in de vorm van een G-sleutel vernield aan in hun voortuin.

4-8. Stichting Kindervakantiewerk Swalmen verzorgt weer een spetterende week voor de schoolgaande jeugd met als thema 'KVV haet Ridderitus'. Uiteraard wordt dit jaar ook een bezoek gebracht aan kasteel Hillenraad.

5. Jan en Riet Wuts-Simons van de Beeselseweg zijn vandaag 50 jaar getrouwd.

17. Sjwaampop, het zoals vanouds gratis toegankelijke open air festival beleefd zijn 26e editie. Popgroep Leaf en de Janse Baggeband zijn de grote publiekstrekkers.

18. Vanaf vandaag wordt er in het gebied Kon.

Wilhelminalaan en Heistraat gewerkt aan de vervanging van het riool en de huisaansluitingen. Dit brengt de nodige overlast voor verkeer en bewoners met zich mee.

19. Sjra en Mia Leppers-Hendrix van de Dionysiusstraat vieren hun gouden huwelijksfeest.

20. De Swalmer schrijver André M. Nijssen publiceert een nieuwe roman met de titel 'De geheimen van de Leukerberg', waarvan het verhaal zich afspeelt in Swalmen.

21. Pierre en Tila Geraedts van de Hollestraat vieren hun 60-jarig huwelijksfeest.

22. Emeritus-pastoor Jo Huijsmans overlijdt op 97-jarige leeftijd overleden. Begin april vierde hij nog zijn 70-jarig priesterjubileum.

September

3. Tijdens een werkbezoek aan papierfabriek Van Houtum krijgt Premier Balkenende van fabrikant Henk Van Houtum informatie over de inspanningen die het bedrijf verricht om te komen tot duurzame papierproductie en de daaraan verbonden kosten.

3. Om vissen weer de kans te bieden ter hoogte van de kern Swalmen stroomopwaarts te zwemmen gaat waterschap Peel- en Maasvallei een lokstroom creëren door een nevengeul te graven ter hoogte van de momenteel afgedamde Swalmmonding in de Maas.

14. Open Monumentendag. In Swalmen kan er gefietst worden langs veel soorten sporen uit het verleden. Ook het museum en de kerk in Asselt zijn geopend.

19. Vandaag wordt bekend dat de tunnels in de A73 negen weken dicht moeten voor het inregelen en testen van de veiligheidssystemen. Dit bericht wordt met gemengde gevoelens door de regio ontvangen.

22. Vandaag start Waterschap Peel- en Maasvallei met de geplande herinrichtingswerkzaamheden om het natuurlijk karakter van de Swalm ter hoogte van het zwembad te herstellen. Stuw en vistrap worden verwijderd, 520 m meanderende Swalm aangebracht en een aanvoerleiding naar de roeivijver aangelegd om de waterstand aldaar

op peil te houden.

27. Oud-Swalmenaar Joep Geraedts (1948), hoogleraar genetica en celbiologie, tevens voorzitter European Society of Human Reproduction and Embryology, haalt met zijn collega's van de IVF-kliniek in Maastricht de krant vanwege het hervatten van de door het kabinet omstreden selectie van embryo's met erfelijke borstkanker en eierstokkanker.

NACHT VAN DE NACHT

Herm Geraedts

Zeker voor de dierenwereld is een van de grotere problemen, dat de nacht op veel plaatsen in ons land niet meer donker is. Straatverlichting, autoverkeer, reclameverlichting, tuinbouwkassen, buitenverlichting bij huizen zijn enkele van de verstoorders. De milieubeweging schenkt één keer per jaar aandacht aan deze steeds meer om zich heen grijpende milieuverstoring.

Dat gebeurde dit jaar voor de vierde keer door de Nacht van de Nacht uit te roepen in de nacht van 1 op 2 november in heel Nederland. Gemeenten, bedrijven en burgers worden dan opgeroepen om die avond zoveel mogelijk lichten te doven, voor zover de veiligheid dit toelaat.

In Swalmen hadden we ook 2 activiteiten: een wandeling, georganiseerd door de MHVS en HVMS en een kanotocht op de Asseltse Plassen, georganiseerd door 'Asselt natuurlijk'. Deze laatste bezigheid schijnt nog het landelijke nieuws gehaald te hebben, zo bijzonder.

Aan de wandeling doen 20 personen mee, en dat

zijn er genoeg, want hoe groter de groep, hoe meer lawaai er gemaakt wordt en dat moet zeker niet als je 's nachts ook nog wat wilt zien. Ondanks de diepe duisternis die avond, valt er toch nog van alles te zien, wanneer je ogen aan het donker gewend zijn en we met onze groep o.l.v. Swalmdalgids Frans Tegels vanaf het Groenewoud vertrekken. Vooral de glimwormpjes vallen op, maar we zien ook de sporen van het wilde zwijn en de bever. Een enkele vogel of vleermuis doet ons schrikken. Het pad is vrijwel niet te zien in de duisternis, soms de voorganger ook niet, maar de modder kunnen we duidelijk voelen. We belanden in het wandelpark, waar we op de nieuwe knuppelbruggetjes lopen. Enkele minuten stil zitten of liggen, met de ogen dicht, lijkt wel een meditatieoefening. Maar het blijkt dat er dan toch meer leven in de nacht in de natuur is, dat kraakt, piept, roept en elkaar wellicht waarschuwt voor de mensensoort, die zich nu heel stil houdt. Even verderop heeft Toine een appelquiz, waarbij wij mogen raden welke soort

appelstukjes hij uitdeelt. Helaas kan niemand alle drie de soorten thuisbrengen, vooral doordat Toine onbekende soorten gekocht heeft bij boer Hai (zie www.haiboerhai.nl). Beter breng ik het ervan af, wanneer Toine op een grafheuvel op de Bosberg een kruikje drank tevoorschijn haalt en voor ieder een borrel inschenkt. Geen Glühwein, zoals sommigen hoopten, maar een echte Nepomuk-kruidenbitter en die smaakt op deze hangplek heel bijzonder. We dalen de berg af en struikelen het Groenewoudgebied binnen. Om twaalf uur zitten we met z'n allen romantisch

onder de sterrenhemel aan tafel en laten ons de Shiitake soep van Paul van pension Groenewoud, goed smaken. Mijn buurman aan tafel blijkt uit Baarlo te komen en heeft vorig jaar ook meege- lopen in Swalmen. Hij vond die nacht zo bijzon- der, dat hij ook deze nacht in Swalmen niet wilde missen.

Loopt, struint, schuifelt u volgend jaar ook mee??? Ik wel, want het was de moeite waard en heel anders dan overdag door ons mooie land- schap te lopen!

DE MENING VAN ....

Drs. H.J.G. Meuffels

BIEJEIN OF BIE-EIN?

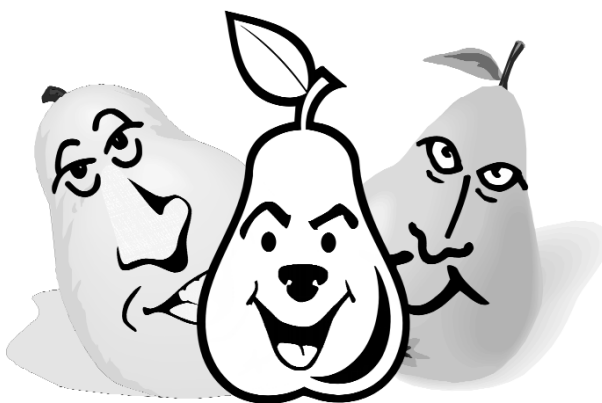
Bij het schrijven van het Zjwaams Waordebook is uiteraard goed nagedacht over de spelling, zodat er niet "ongefundeerd en zonder voldoende ken- nis" geoordeeld is over de schrijfwijze van woorden. Daarom is in de inleiding ook een hoofdstuk 'Spelling en Fonetiek' opgenomen, waarin ver- klaard wordt dat er in principe gekozen is voor de Veldeke-spelling.

Dat er op enkele punten van deze spellingsvoor- schriften is afgeweken, heeft wel degelijk redenen. Zo hebben wij (logischerwijze) besloten om na een korte klinker in het midden van een woord de erop volgende medeklinker te verdub- belen, zodat niet alleen zakke van zake, lekke van leke, maar ook tiette van tiete en boette van boete worden onderscheiden (in het Nederlands ontbreekt het verschil tussen lange en korte ie en oe); niet iedereen blijkt het hiermee eens te zijn, zodat de plaatsnaam Boekkoel (met korte oe) toch op plaatsnaamborden geschreven wordt als Boekoel.

Zo is ook gekozen voor het toevoegen van een j na een ie, o.a. bij woorden die in het Nederlands eindigen op -ij. Zo wordt drie (Nederlands drie) zonder -j geschreven, maar blij (Nederlands blij) met -j. Bij een werkwoord als lieje (lijden) is logi- scherwijze de eerste persoon enkelvoud van de tegenwoordige tijd (ich) liej, en niet (ich) lie. In de uitspraak wordt deze j ook duidelijk gehoord bij bijv. blij, terwijl bij drie de afsluitende j- klank vaak niet gehoord wordt: zo hoort men (fonetisch) drie paere en driej appele, waarbij uiteraard toch drie appele geschreven wordt. In

veel gevallen is de j-klank ook logisch, omdat er oorspronkelijk een d aanwezig was, zoals lieje te vergelijken is met het Nederlandse lijden, heij met het Nederlandse heide, blij met het (oud-) Nederlandse blijde. Bij het woord biejein hoort men wel degelijk altijd de j-klank; overigens wordt zo de enigszins 'kunstmatige' toevoeging van een verbindingstreepje bij het schrijven van bie-ein vermeden.

Als 'universitaire taalwetenschapper en deskun- dige' zou ik graag zien dat de VELDEKE-spelling op deze punten wordt aangepast!

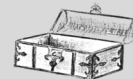

Drie blij paere

ZJWAAMS WAORDEBOOK 2e DRUK

Heeft u nog steeds geen Zjwaams Waordebook in uw bezit? Voor 30 euro zijn er nog exemplaren verkrijgbaar bij de MHVS, bij SBK van Heijster te Swalmen en bij boekhandel Boom in Roermond.

UIT DE OUDE DOOS

De namen behorende bij de foto uit Biejeingezeumerd 2008-3 van de eerstklassertjes van klas 1B uit 1954 zijn aangereikt door Jon Beurskens en Riet Geraedts-Janssen.

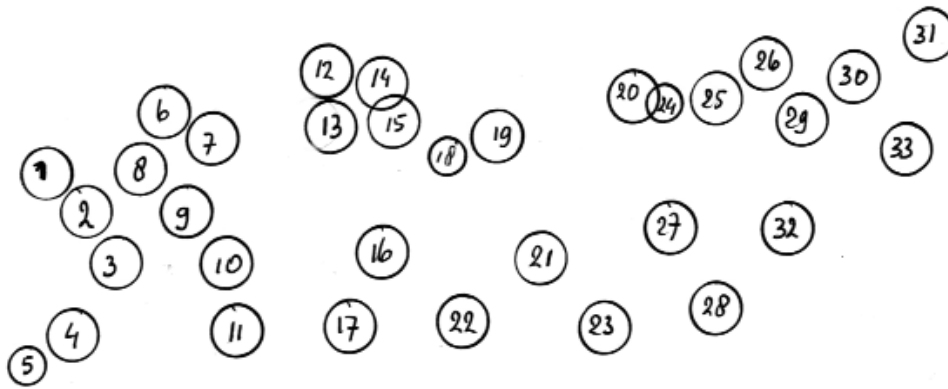
Wederom onze hartelijke dank!

1. Annelies Bovendeerd	7. Lenie Huberts	13. Tineke van Avesaath
2. Nellie Dingelstad	8. Mary Kleef	14. Paula Knippenberg
3. Lily Stokbroecks	9. Maartje Verbeek	15. Wilma Engels
4. Riet Janssen	10. Toos Claessen	16. Annelies Sillen
5. Annie? Wijnands of Winands	11. Silvia Ramakers	17. Mariet Hamans
6. ? Meyers of Beyers	12. Juffrouw Thea Custers	

Jeugdvoetbal in Reuver 1933

Op een open plek tussen de Groenstraat en de Prins Hendrikstraat werd destijds gevoetbald door de Reuverse jeugd. Op de vrije woensdagmiddag had de jeugd zich hier verzameld om te gaan voetballen. Plots verscheen een Venlose journalistfotograaf op die plek. Hij vroeg aan de jeugd om bij elkaar te gaan staan om een paar foto's van hen te maken. Trots en fier poseerden zij voor de camera. Zij vroegen natuurlijk of ze hiervan een foto konden krijgen. Zijn antwoord was, "Kijk zaterdag maar in Mooi Limburg." Deze foto werd inderdaad afgedrukt in het blad 'Mooi Limburg'. Wie herkent nog iemand die nog niet op de onderstaande lijst voorkomt?

1	12 H. Muller	23 Jo Thijssen
2 L. v. Buggenum	13	24
3 H. Giessen	14	25 Piet Gubbels
4 M. Vossen	15	26
5 H. Vossen	16 J. Hillekens	27
6 H. Theunissen	17 P. Thijssen	28 Jan Theelen
7 J. Hovens	18	29
8 Sjra Giesen	19 Teun Gommans	30
9 P. v. Buggenum	20 Thei Gommans	31 C. Teunissen
10 Karl Schade	21 Harie Peeters	32 H.Gommans
11 Sjra Litjens	22	33

WATERPUT STATION REUVER

Wiel Luys

Eind 2006 verkocht NS het stationsgebouw in Reuver aan Joan Westendorff, directeur van Jalema te Reuver. Een jaar later werd gestart met een ingrijpende restauratie en verbouwing, waarbij o.a. aan de zuidzijde een glazen trappenhuis werd toegevoegd. Verder werden aan de hand van oude tekeningen van het station een uitgebreide restauratie uitgevoerd met zoveel mogelijk aandacht voor de oude details. Toen het gebouw klaar was had Reuver dankzij Joan Westendorff er een trotse aanwinst bij: een brasserie met de toepasselijke naam De Vertraging.

Een interessante ontdekking

In maart 2007 werd in de kelder van het stationsgebouw de oude stenen vloer verwijderd om voldoende hoogte te krijgen voor een functioneel gebruik van de kelderruimte. Hierbij werd door de werklieden onder de bakstenen vloer een oude waterput ontdekt. Daar het station een gemeentelijk monument is en er dus voor de restauratie een vergunning moest worden aangevraagd, wer-

den de werkzaamheden vanuit de gemeente in de gaten gehouden. Op 10 maart, direct na de ontdekking, maakte Frans Tegels van de gemeente Beesel enkele foto's van de waterput die hij mij toestuurde.

Op 14 maart ben ik er samen met Joan Westendorff een kijkje gaan nemen. De waterput is gelegen in de noordwestelijke hoek van de kelder op ca 50 cm afstand van de buitenmuur. Bij de ont-

dekking was de put afgesloten met een hardstenen plaat. Deze was er nu afgehaald. De plaat ter dikte van ca 5 cm heeft een rechthoekige vorm en was aan de zijkanten gefreind.

De put heeft een diepte van ca. 6 meter en een grootste doorsnede van 1.20 m. Naar de bovenzijde is deze gewelfd en resteert er een opening van ca. 70 cm. Hierop was de rechthoekige plaat aangebracht. Het water in de put is vrij schoon en staat op een diepte van ca. 2 meter beneden het vloerniveau. In de putwand zijn nog bevestigingspunten zichtbaar van de loden waterleidingbuis. Op de bodem lagen enkele muurfragmenten. Mogelijk zijn deze afkomstig van het bovengedeelte van de waterput en zijn deze hierin terecht gekomen toen de put werd afgedekt. Scherven of iets dergelijks werden niet waargenomen. Gezien het gebruikte steenformaat (lengte ca. 23 cm) en de constructie is deze put in 1863, gelijk met de bouw van het station, gemaakt. Op deze put was vroeger d.m.v. een loden buis een handpomp aangesloten. Deze is wellicht bij de komst van het openbare waterleidingnet in de 20ste eeuw verwijderd waarna de put werd afgedekt.

De eigenaar dhr. Westendorff vertelde mij dat hij de put zichtbaar wilde laten. Zo had men al een bekisting rondom de put gemaakt en was men bezig om een nieuwe vloer te storten.

Bij de opening op Open Monumentendag constateerde ik dat de rommel uit de put was verwijderd en dat er verlichting in de put was aangebracht. Een en ander heeft men heel fraai in een met maaskeitjes geplaveide vloer geïntegreerd. Door diverse mensen werd de vraag gesteld of de put gediend had om de stoomtreinen van water te voorzien. Dat is echter niet het geval geweest. Dit vond namelijk niet in Reuver plaats. Hoogstwaarschijnlijk heeft de waterput gediend voor de watervoorziening van de woning van de stationschef, die toentertijd in het stationsgebouw woonde.

De waterputten in onze contreien.

In de 19de en ook nog in de eerste helft van de 20ste eeuw was het heel gebruikelijk om bij de huizen waterputten te maken. De tijd van de dorpsputten was voorbij.

Bij het bouwen van de putten ging men als volgt te werk. De putbouwers maakten van zware

eikenhouten planken een stevig vierkant raamwerk dat bij voorbeeld een binnenste maat had van 1,5 bij 1,5 meter. Men groef dan een gat in het vierkant tot een diepte van twee meter en legde het raamwerk plat op de bodem. Op dit raamwerk begon men de putwand te metselen.

Dat metselen deed men tot een meter boven het maaiveld. Daarna liet men het uiterst secuur verrichte metselwerk aandrogen. Was dit voldoende hard, dan ging een man terug naar de bodem van de put en begon de aarde onder het raamwerk met zorg weg te graven. Met behulp van balken en steunpaaltjes liet men de eerste aanzet van het metselwerk daarna langzaam zakken totdat de bovenzijde van de wand weer gelijk lag met het maaiveld. Was dit zover dan stopte men met ontgraven en metselde men weer een stuk muur op het putvierkant. Na het drogen van het nieuwe metselwerk herhaalt zich de hele geschiedenis, zó lang totdat men op de gewenste diepte met toestroom van voldoende water was gekomen.

Rond 1900 doet de putring zijn intrede en wordt het graven van een put wat eenvoudiger. De putringen worden van bovenaf op elkaar geplaatst en al naar gelang de grond in de diepte wordt weg gegraven, zakken de putringen de diepte in.

FLORA EN FAUNA VAN SWALMEN (18)

Hans Simons

Zoekend naar een onderwerp voor deze rubriek, waarbij we proberen aan te sluiten bij het seizoen waarin ons verenigingsblad verschijnt, moest ik denken aan die mooie nostalgische kerstkaarten waarop vaak een roodborstje te zien is. En dat past: roodborstjes zien we vooral in de winter in onze tuinen!

En dan zijn ze ook niet te missen: met hun oranje borst (waarom heten ze niet oranjeborstje??) is het een van de meest opvallende vogels. Zijn leefgebied is een beboste omgeving met struiken, bij voorkeur met doornen. Een extra beveiliging tegen vijanden. Opvallend is dat er vrijwel geen verschil is tussen de mannetjes en vrouwtjes en dat ze beide zingen.

Het zijn insecteneters. In de winter zijn die moeilijk te vinden, daarom zoeken ze dan onze tuinen op, en worden het alleseters: ze gaan op zoek naar zaden, vruchten en voedselresten. Meestal zien we er maar één tegelijk: het zijn territoriumvogels, die hun gebied fanatiek verdedigen. Met hun zang laten ze weten waar hun territorium is, ze behoren tot de weinige vogels die bijna het hele jaar door zingen.

Hun nest maken ze meestal dichtbij de grond in dichte struiken, klimplanten, gaten in een muur of een boomholte. Ze leggen 5-6 eitjes die het vrouwtje in twee weken uitbroedt. Meestal volgt een tweede legsel.

In een koude winter trekken ze naar Zuid-Europa. Hun plaats in onze tuinen wordt dan ingenomen door roodborstjes die vanuit Scandinavië naar het zuiden trekken.

En hoe komen roodborstjes op kerstkaarten? Het verhaal gaat dat in de stal waar Jozef en Maria met hun kindje onderdak hadden gevonden een gewoon bruin vogeltje op een nest zat. Jozef maakte een vuurtje, maar dat was niet voldoende om de tochtige stal te verwarmen. Het vogeltje voelde dat het een heel speciaal kindje was. ging bij het vuur zitten en fladderde met de vleugels om dat aan te wakkeren. Het zat zo dicht bij het vuur dat zijn borstveren roodgloeiend werden. Het bleef de hele nacht doorfladderen om het kindje warm te houden. En sinds die nacht is zijn borst rood gebleven.....

LOCOMOTIEVENLOODS ROERMOND

Henri Smeets

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft wat met treinen, dat weten onze leden wel.

Tegen die achtergrond is het dus begrijpelijk dat we enige tijd geleden het initiatief hebben genomen om de locomotievenloods in Roermond voor te dragen voor een monumentale status. Roermond behoort niet tot het kerngebied van onze heemkundevereniging, maar als daarbuiten heemkundige belangen in het geding zijn, dan kijken we graag een stukje verder dan de oude gemeentegrens van (in dit geval) Swalmen. We

ondersteunen in voorkomende gevallen andere heemkundeverenigingen als die zich inzetten voor het behoud van bv. waardevol cultureel erfgoed. En anderzijds nemen we het voortouw. Onderstaand stukje geeft hier blijk van en het 'waarom' zal in het verloop wel duidelijk worden.

Historische achtergrond

De locomotievenloods in Roermond dateert uit 1879. De loods is gebouwd door SA des chemins de fer du Nord de la Belgique en werd geëxploi-

Blik vanaf de parkeerplaats bij het station op de locomotievenloods die momenteel voornamelijk in gebruik is voor de opslag van materialen en goederen.

teerd door de GCB, de Compagnie du Grand Central Belge, de maatschappij die de IJzeren Rijn exploiteerde.

De loods werd niet alleen gebruikt door de GCB, maar ook door de SS (Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen) die de lijn van Maastricht via Roermond en Venlo naar Breda exploiteerde. Het noordelijke, twee-derde deel van het gebouw was in gebruik bij de GCB, het zuidelijke derde deel was in gebruik bij de SS.

De SS is overigens de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, een voorloper van de NS.

In de loods lagen twee sporen, zodat er zes locomotieven konden worden opgesteld. In 1896 had het depot Roermond vijf GCB-locomotieven van het type 'Urban' in gebruik, 1-B-locomotieven. Een dergelijke locomotief is te zien op het voor-schutblad van het boek over de IJzeren Rijn, geschreven door Vincent Freriks. De foto is genomen aan de zijkant van de loods.

In 1898 nam de Nederlandse Staat het Nederlandse deel van de IJzeren Rijn over. De loods kwam toen geheel in gebruik bij de SS.

Op 15 mei 1936 werd het depot Roermond gesloten. Gedurende de bezetting werd het depot door de Duitsers heropend, maar op 1 augustus 1947 werd het depot definitief gesloten. De loods is nu in gebruik bij de spoorwegen als werkplaats en magazijn.

De loods is, naast de sterk verbouwde restanten van het station in Baexem, het enige gebouw dat nog resteert van de IJzeren Rijn in Nederland.

Alle stationsgebouwen zijn gesloopt (Roermond had geen station van de GCB, maar een SS-station) en ook zijn er geen wachterswoningen bewaard gebleven.

De loods vertoont alle karakteristieke kenmerken van de gebouwen van de GCB. Het gebouw is uiterlijk weinig tot niet veranderd. Omdat het nog altijd intensief wordt gebruikt, verkeert het in goede staat, alhoewel de buitenzijde sterk door graffiti is ver-vuuld.

Locomotiefloodsen zijn in Nederland maar weinig bewaard gebleven. In 1992 stonden er nog loodsen in Culemborg (inmiddels uitge-brand), Elburg, Goes, Leeuwarden, Maastricht, Nieuweschans, Stiens, Tilburg (zal waarschijnlijk op afzienbare termijn worden gesloopt), Weert (inmiddels gesloopt), Winterswijk (hier staat inmiddels geen locomotievenloods meer) en Zutphen.

De loods in Tilburg vormt nog een onderdeel van de werkplaats daar. De werkplaats wordt binnenkort opgeheven en het valt te vrezen dat de loods dan ook zal worden gesloopt om plaats te maken voor woningbouw. De loods in Goes is in gebruik bij een museumspoorweg, dus de toekomst daarvan is wel verzekerd. Deze loods dateert uit 1927, die in Tilburg uit 1939, zodat de loods in Roermond verreweg de oudste en de best bewaarde is in de zuidelijke provincies. Het is daarnaast in elk geval de enige loods van een Belgische maatschappij in Nederland. (Belgische ondernemingen exploiteerden o.a. de spoorwegen Aken-Maastricht-Hasselt, Maastricht-Luik, Antwerpen-Roosendaal-Moerdijk, Roosendaal-Breda, Tilburg-Turnhout, Gent-Terneuzen, Sint Niklaas-Terneuzen, Hasselt-Eindhoven en Antwerpen-Weert-Roermond-Dalheim.

Samengevat:

- a. De locomotievenloods is het enige gebouw op Nederlands gebied dat is overgebleven van de IJzeren Rijn
- b. Het vertoont alle karakteristieke kenmerken van een gebouw van de Compagnie du Grand Central Belge. (stijlzuiver dus)
- c. Het is het enige, bewaard gebleven stijlzuivere gebouw c.q. locomotievenloods van een Belgische spoorwegmaatschappij in Nederland.
- d. De loods is gebouwd in 1879, verkeert in goede staat, en is verreweg de oudst bewaard

gebleven locomotievenloods in de zuidelijke provincies.

Op grond van bovenstaande, concludeerden wij dat er meer dan voldoende redengevende argumenten aanwezig zijn, om de locomotievenloods de gemeentelijke monumentale status te verlenen.

Op het Monumenten Overleg Roermond van 7 mei 2008 hebben wij de vergadering op de hoogte gebracht van de volgens ons, bijzondere waarde die kan worden toegekend aan de voormalige locomotievenloods. De vergadering stelde zich unaniem op achter ons voornemen. Op 18 mei heeft Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal een verzoek ingediend bij het college om de locomotievenloods tot gemeentelijk monument te verklaren.

Dit verzoek werd ondersteund door de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen, de Bond Heem-
schut, Stichting Rura, het Cuypersgenootschap en de Vereniging Monumentencontact Midden-Limburg.

Nadat de hele procedure doorlopen was, berichtte ons op 3 september 2008 het college van Burgemeester en Wethouders van Roermond, dat het verzoek werd gehonoreerd en dat de loods aangewezen was tot gemeentelijke monument. Van de zijde van NS Vastgoed bijv. werd geen bezwaar ingediend.

De uitvoerige redengevende omschrijving kan door belangstellenden worden ingezien. Deze is toegevoegd aan de collectie documentatie in het verenigingslokaal.

Op deze plaats een woord van bijzondere dank aan Vincent Freriks. Hij is een erkend en gerenommeerd spoorweghistoricus, die uitstekend op de hoogte is van achtergronden en de ontwikkeling van spoorwegverbindingen en de daarmee samenhangende bouwkundige activiteiten in onze regio. Hij is auteur van het boek *De IJzeren Rijn*, het standaardwerk

over deze historische spoorwegverbinding. En ook tijdens een lezing die hij in 2006 hield voor onze beide verenigingen, heeft hij ons een goede indruk gegeven van zijn brede en diepe kennis met betrekking tot de ontwikkeling van de spoorwegen in o.a. onze regio.

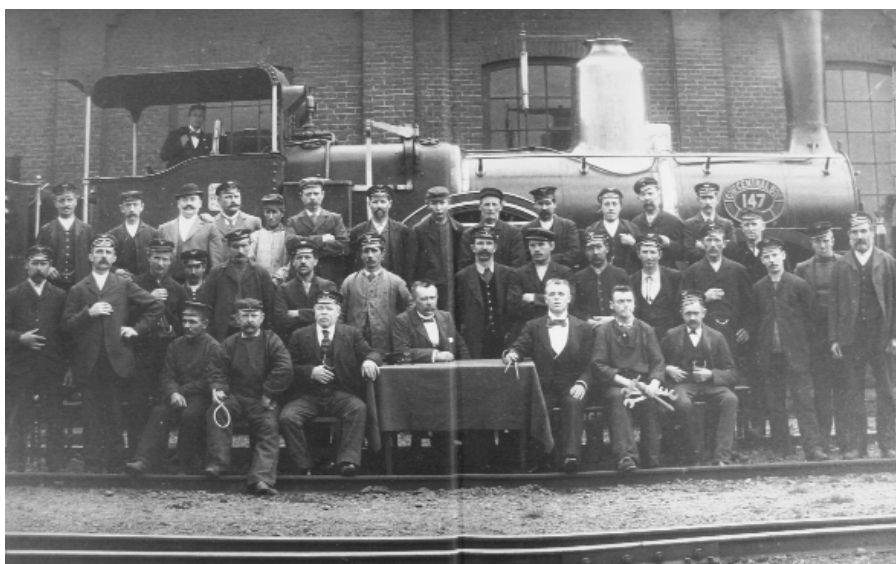
Op de laatste Open Monumentendag (13 en 14 september 2008) was hij dan ook dé aangewezen persoon om enkele lezingen te geven in het gerenoveerde voormalige NS stationsgebouw in Reuver. We zijn hem voor die bijdrage zeer erkentelijk.

En ook voor de achtergrondinformatie m.b.t. de locomotievenloods in Roermond

Waarvan we dankbaar gebruik hebben gemaakt bij bovenstaande aanvraag.

Met het verlenen van de gemeentelijke monumentale status aan de voormalige locomotievenloods, heeft het college in Roermond, naar onze mening het thema van de Open Monumentendag (Sporen) op buitengewone wijze geaccentueerd. Wat de locomotievenloods betreft, zat de gemeente, wat ons betreft, dan ook duidelijk 'op het goede spoor'.

Locomotief met personeel van de Belgische maatschappij die gebruik maakte van de locomotievenloods (Roermond begin 1900)

CULTUURHISTORISCHE LANDSCHAPSELEMENTEN IN BELFELD (2): Heggen en houtwallen: de Bolens Hegge

Twan Ernst

De vorige bijdrage was nog maar nauwelijks afgerond of het lijkt alsof cultuurhistorie een 'hot item' is geworden. Deze zomer liet de in de vorige bijdrage al gememoreerde Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) een brochure verschijnen waarin uitleg wordt gegeven over de 'C' van cultuurhistorie. Bovendien was er dit jaar tijdens Open Monumentendag een link richting landschapselementen met het thema 'Sporen'. Volgend jaar wordt er nog een schepje bovenop gedaan door het thema van 2009: 'Op de kaart'. Daarbij wordt nadrukkelijk de aandacht gevestigd op de rol van het landschap en de vervaardiging van cultuurhistorische waardenkaarten.

Daarom in deze bijdrage een element dat in principe overal kan worden aangetroffen: houtwallen en heggen. Als voorbeeld nemen we de 'Bolens Hegge'.

Dit karakteristieke groepje bomen - bij de ingang van het Patersbos - fungeerde dit jaar in de Dorpskrant Belfeld nr. 1 als onderwerp van een prijsvraag. De grillig gevormde inlandse eikenbomen vallen meteen in het oog, maar slechts weinigen zullen beseffen dat we hier tegen de restanten van een oude houtwal aankijken. Bovendien zijn de bomen onderdeel van een veel omvangrijker complex: de kamp van de Grote Hoeve.

Als je denkt dat de vorm van de bomen een natuurlijke oorsprong hebben dan moet ik je

teleurstellen. Ook hier zijn mensenhanden aan het werk geweest. Houtwallen, met als belangrijkste houtsoort de inlandse eik, zijn in het verleden aangelegd voor de productie van gerief- en brandhout, als eigendomsmarkering, als veekeuring, het tegengaan van verstuiwing of als stuifzandvanger. Ze werden veelal aangelegd rond akkers. In dit geval rond de landbouwgronden behorende tot de Grote Hoeve.

In het verleden bestond beheer uit het eens in de 7 á 15 jaar knotten van de bomen en struiken, waarna de overgebleven stobben opnieuw uitliepen. De resterende houtwallen worden op dit moment vaak gekenmerkt door achterstallig onderhoud. De struiken zijn uitgegroeid tot bomen en door lichtgebrek is de specifieke dichte ondergroei verdwenen. De voormalige houtwallen zijn nog wel te herkennen door het feit dat de bomen kort boven de grond vaak een verdikking kennen en/of, eveneens op maaiveldniveau, vele vertakkingen kennen. Zo ook bij de 'Bolens Hegge', een naam voor deze houtwal die we op het oudste kadastrale minuutplan aantreffen en een aantal percelen omvatten met 'houtgewas'. Deze aanduiding is wellicht een verbastering van Bolenberger Heggen.

De nabijgelegen weg, die rechts het Patersbos invoert, zorgt voor erosie van de omvangrijke wortelstelsels van de bomen die het dichtst bij de weg staan. Want vergis je niet: de bomen lijken jong maar zijn dat allerminst. Wellicht kijken we hier tegen de oudste bomen van

Belfeld aan. De stobben kunnen namelijk een zeer hoge ouderdom hebben. Ze werden steeds gesnoeid waarna ze opnieuw uitliepen. Op de Veluwe zijn al stobben gevonden die rond het jaar 1000 zijn aange-

De Bolens Hegge op de Tranchotkaart. Bij de pijl (midden bovenin) de locatie van foto 1

plant! Overigens liep de weg vanaf dit punt oorspronkelijk naar links om op de grens van akkerland en houtwal naar het zuiden te voeren zoals op de uitsnede van de Tranchotkaart valt te zien. Verder zuidelijk maakte de weg een bocht naar het westen om op het tracé van de huidige weg uit te komen. De huidige weg door het Patersbos (volgens de gemeentelijke wegenlegger de 'Krekelbergs Heideveldweg') is dus pas na 1900 ontstaan en markeert de westelijke grens van de houtwal. Echter ook zonder deze weg is de begrenzing van de houtwal te zien aan de soort begroeiing. De oostelijk gelegen houtwal bestaat dus grotendeels uit eiken terwijl westelijk na 1910 geplante dennen zijn te vinden. De naam Patersbos maakt dus duidelijk wie dit heide- en stuifzandgebied heeft beplant: de Missiepaters uit Steyl. Nu we weten dat dit terrein van oorsprong een stuifzandgebied is geweest wordt ook de functie van de houtwal duidelijk. Het moest de akkers van de Grote Hoeve in elk geval tegen verstuiwing beschermen en als vangnet voor opvliegend stuifzand fungeren.

De aanduiding houtwal is wel wat misleidend. Binnen dit houtgewas is namelijk geen kunstmatige wal opgeworpen. Een langerekt maasduin vormt -deels- min of meer de natuurlijke vervanger voor de wal. Overigens komen verder zuidelijk, waar dit maasduin ontbreekt, greppels voor in de houtwal. Wat de functie van die greppels is geweest (veekering?) is niet geheel duidelijk.

De kamp van de Grote Hoeve

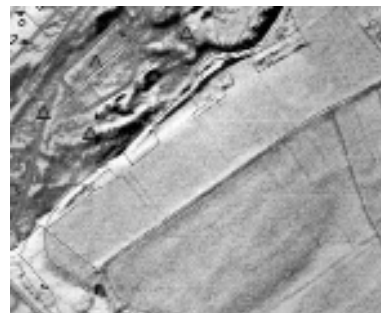
Zoals hierboven al aangegeven vormen de 'Bolenberger Heggen' geen losstaand landschapselement. De houtwal vormde oorspronkelijk de westelijke begrenzing van de grootste, en op historische kaarten ook de als beste te herkennen kamptontginning in Belfeld (zie ook de kaart uit 1896). Deze kamp behoorde tot de Grote Hoeve. De erin gelegen akkergrond werd met 'Groot Hover veld' aangeduid. De ouderdom van deze kamptontginning is moeilijk vast te stellen. De oudste vermelding van de Grote Hoeve dateert uit 1456. Op de velden van de Grote Hoeve wordt echter al incidenteel aardewerk uit de 11e-13e eeuw aangetroffen, zogenaamd blauw-grijs aardewerk. De hoeveelheid is echter geringer dan bijvoor-

beeld op de velden rondom de oude dorpskern van Belfeld of op het Geloërveld. Procentueel is wel een hoge vertegenwoordiging aan steengoed te vinden zodat we bij een stichtingsdatum voor de Grote Hoeve misschien eerder aan 1300-1400 moeten denken.

Over het verdwijnen van deze kamp zijn we (helaas) beter op de hoogte. Van het besloten kleinschalige landschap rondom onze dorpen is niet veel overgebleven. Door diverse maatschappelijke ontwikkelingen is de sociaal-economische functie van deze houtwallen verloren gegaan. In de periode 1900-1940 zijn veel van deze landschapselementen als 'sta-in-de-weg' voor de agrarische bedrijfsvoering opgeruimd. Slechts op een aantal landgoederen en in landschapsreservaten treffen we nog een gaaf houtwallenlandschap aan. Denk bijvoorbeeld aan Twente of de Achterhoek. De zuidelijke en oostelijke houtwal van de kamp van de Grote Hoeve (Patershoof) verdween rond 1910-1920. Mogelijk een gevolg van de komst van de Missiepaters in 1912 naar de Grote Hoeve. Rond 1930 verdween ook de noordelijke houtwal. Alleen de houtwal in het westen, als onderdeel van het Patersbos, bleef bewaard. Toch zijn niet alle sporen uitgewist. Een aantal boomsingels en perceelgrenzen aan de noord- en zuidzijde geven nog altijd de omvang van de kamp aan. Bovendien onthult het Actueel Hoogtebestand Nederland (de AHN) de fraaie boogvormige begrenzing aan de oostzijde. Blijkbaar was die houtwal in een depressie gesitueerd. Op sommige kaarten is ter plaatse zelfs een waterloopje getekend. Hoewel in het landschap nauwelijks waarneembaar en dwars door perceelsgrenzen laat deze recente digitale hoogtekartaar zien dat niet alle sporen verdwenen zijn. Voor wie er oog voor heeft zal ontdekken dat op meer plaatsen (resten van) houtwallen in het Maas- en Swalmdal zijn terug te vinden.

De landschappelijke situatie in 1896

Detail uit de AHN van de kamp van de Grote Hoeve

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T WAORDEBOOK (11)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, korte verhalen van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

Es alle prieze vasgelag waerde in gezèkdes besjóng d'r gèn **inflasie** meer. Teminste toet op van- daag is det zo gegange. Dao zin altied nag fluitjes van eine sent. Angere die oppe eerste rang wille zitte höbbe dao nag altied neet meer es ei döbbeltje veur euver en die veur det döbbeltje gebaore zin waere nootj ei kwartje. Eine dae zaat is gewaes, is sangerdaas nag altied gèn vief sent waerd. Allein 't geldj waat euvere balk gegoodj waert is inne loup vanne jaore dudelik meer gewaore. Det kump ómdet dao nieks euver vasgelag is.

Eine dae zich aafvreug wiewäöl geldj det eine **ermoodzejjer** makzimaal moog höbbe, haet dao nag neet ein twee drie ein antjwaord op. Daoveur mós se wete wienee det emes ermoodzejjer genump kan waere. Veur eine dae neet meer es hóngerd euro haet is doezjend euro al ein heel bezit. Veur eine miljonaer zin 't allebeij mer ermoodzejjers. Haet dae miljonaer neet meer es det ein miljoen den is ouch dae inne ouge van anger miljonaers nag eine ermoodzejjer.

't Geldj waas se **beurs** wen se get verköps kóns se dich 't bèste inne beurs sjtaeke. Anger dinger kóns se ouch beure. Eine miens mós se beure wie d'r is en alles waat gebeurt kóns se 't beste beure wie 't kump. De beurs kump dao wiejer neet aan te pas.

Wen se dich get duurs köps en doe kieks mit **bedraag** nao 't bedraag waas se daoveur betale mós den sjriks se dich ein óngelök wiewäöl det det meer is es de pries 'vanaaf' oet de advertensie.

't Kump veur det emes de **doorsjlaag** guf. Det wilt neet zègke det dae den zienne doorsjlaag aafgegaeve haet. Ouch eine dae gaar gènne doorsjlaag haet kan toch de doorsjlaag gaeve

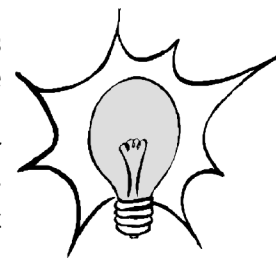
sóngder det emes eine doorsjlaag krieg. Wilt emes eine doorsjlaag höbbe den kump d'r 'm zelf aant koupe.

Wen eine dae sjtróntjzaat is mitte fiets nao hoes veurt, den maak dae geregeld eine **sjlinger**. Es hiej en dao den onnag eine sjlinger inne waeg zit waert 't effek nag versjterk. Gebeurt det wen örges fees is, den kónne onnag sjlingers naeve de waeg hange. Daomit is de ról vanne sjlinger nag neet oetgesjpeeld. Zo höbbe ze d'r eine aanne klok gemaak en bie aaj moters höbs se d'r eine neudig bie 't sjtarte. De aadjs bekènde sjlinger gebroekde Davied vreuger óm Goliat te versjlaon en op vandaag höbs se nag altied eine sjlinger neudig wils se honing oette raote kriege. 't Toppuntj is aevel wen eine draan vesjlingerd is óm te zeen wie jónge en maedjes aan ein versjlingerd zin.

Paere höbs se in saorte, zo wie handjpaere en sjtoofpaere. Wille sjtoofpaere sjmake den módde die gekaok zin. Die moogs se onneet aan laote branje. Den zin d'r nag paere van sèstig wat; die branje waal mer neet aan. Den kóns se onnag emes ein paer verkoupe. Dae krieg d'r den ein gepaerd. Det waert ein moelpaer genump, die is neet gekaok en aanbranje duit die onneet.

CURSUS ARCHEOLOGIE VAN HET MIDDELEEUWSE MAASDAL

Wiel Luys

In de cursus wordt een beeld geschetst van de ontwikkeling van bewoning en landgebruik gedurende de Middeleeuwen binnen ruwweg het grondgebied van de huidige provincie Limburg. De Middeleeuwen beslaan de ruim duizendjarige periode van circa 450 tot 1500 na Christus.

In tegenstelling tot wat nog wel eens wordt gedacht, waren de Middeleeuwen een periode van grote veranderingen en innovaties. Op politiek, maatschappelijk, economisch en religieus gebied vonden vele veranderingen plaats. Met name dankzij archeologisch onderzoek is bijvoorbeeld duidelijk geworden dat er sprake was van een sterke bewoningsdynamiek: nederzettingen ontstonden en verdwenen en konden zich in de loop der eeuwen over grotere of kleinere afstanden verplaatsen.

Ook het landschap wijzigde in de loop van de Middeleeuwen radicaal van uiterlijk, doordat de menselijke invloed zich steeds duidelijker deed gelden. Vooral in de tweede helft van de Middeleeuwen kwam op hoofdlijnen het historisch bekende en gedeeltelijk nog bestaande landschap tot stand. Bepalend voor het beeld van het landschap zijn de in cultuur gebrachte gronden, de woeste gronden en de nederzettingen.

De cursus is opgedeeld in drie delen. In de eerste les wordt ingegaan op de Merovingische Tijd (ca. 450-750) en de Karolingische Tijd (ca. 750-900). Les 2 behandelt de Ottoonse Tijd (10de eeuw) en de Hoge Middeleeuwen (ca. 1000-1250). In de derde en laatste les komen de Late Middeleeuwen (ca. 1250-1500) aan bod.

Op basis van de resultaten van archeologisch onderzoek in Limburg wordt de actuele stand van kennis gepresenteerd. Onderwerpen die de revue passeren zijn onder meer dorpen, steden, grafvelden, kerken, kastelen en landschap en milieu. Genoemde onderwerpen worden samenhangend en chronologisch besproken binnen de thema's bewoning en landschap door deze te plaatsen in de context van politieke, maatschappelijke, economische en religieuze ontwikkelingen gedurende de Middeleeuwen. Behalve aan archeologisch

onderzoek in Limburg zal waar nodig worden gerefereerd aan onderzoek dat in het omringende gebied is verricht, bijvoorbeeld in Noord-Brabant.

Doordat de cursus verspreid over drie bijeenkomsten wordt gegeven is er gelegenheid om de onderwerpen niet alleen op een vrij abstract niveau, maar ook meer gedetailleerd, tot op het niveau van de materiële cultuur in de vorm van gebouwplattegronden en vondstmateriaal, uit te diepen. In de eerste les wordt een lespakket uitgereikt dat de cursus begeleidt.

De cursus wordt gegeven in het Willem Limburghuis, Rijksweg 10 (bovenverdieping) te Reuver.

Men kan zich opgeven voor de cursus door een mailtje te sturen naar: info@maasenswalmdal.nl met vermelding "cursus archeologie" en verder: naam, adres, woonplaats en telefoonnummer. Tevens dient voor 20 januari het cursusgeld (€ 20,- voor leden en € 25,- voor niet-leden) te worden overgemaakt op rekeningnr. 1053.12.827 t.n.v. Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal.

Cursusdata, tijdstip en cursusleider:

Dinsdag 17 februari 2009, dinsdag 3 maart 2009, dinsdag 17 maart 2009, telkens van 20:00 tot 22:00 uur, door Jacob Schotten.

Tijdzang

Een idyllisch straatje
Van lang gelee
Geeft 'n stil gevoel
Over de tijd van toen.

Al eeuwen lag het
Midden in het dorp.
Het leek of zijn bestaan
De tijd voorbij zou gaan.

Trouw tot het laatst
Heeft het geduldig
Menig voetstap
Heen en weer gebracht.

Tot een nieuw tijdperk
Verlangde
Te moderniseren.
Niemand protesteerde.

Indrukwekkend en moedig
Viel ons straatje
ten gronde.
Slopers, gij waard krachtig
En oppermachtig.

Uit stukjes verhalen
Heeft deze straat
Geschiedenis gemaakt.
Ze geven herinneringen
Om niet te verdringen
Hoe hier ooit kinderen
Konden touwtjespringen.

Nu praat
Op die zelfde plek
Een winkelplein
Parkeren kan er rijkelijk
Huizen staan statig hoog,
Zo heeft de mens
het beoogd.

Corrie Janissen

UIT HET LEVEN VAN ONZE VOORoudERS

Harrie van Buggenum

Al tientallen jaren houdt ons verenigingslid Harrie van Buggenum zich bezig met stamboomonderzoek. Hiervoor bezoekt hij regelmatig archieven en stuit daarbij naast de gezochte gegevens ook op interessante teksten als verslagen van schepensbanken, memories van stadsregeenten, notariële aktes ed. Met kopieën van deze stukken uit de periode ±1700 tot ±1925 heeft hij een prive-verzameling aangelegd, waarvan hij de lezers van onze periodiek mee wil laten genieten. Omdat het taalgebruik in oudere teksten niet altijd begrijpelijk is, is indien nodig gekozen voor toelichting (achter het desbetreffende woord en een samenvatting voorafgaand aan het artikel). In deze Biejeingezeumerd een procesverbaal uit 1704.

Arnold Smeets, wethouder in Swalmen, voelt zich aangetast in zijn goede naam en eer door Geurt Spee. Smeets zegt bekend te staan als een eerlijk man en bevoegd te zijn als wethouder te fungeren. Niemand kan zich permitteren iets te doen of te zeggen waardoor achterdocht of kwaad vermoeden ontstaat. Evenwel heeft hij op 10 nov. 's avonds op straat rond zijn huis rumoer gehoord. Hij is dan naar Lambert Wijnants gelopen waar de beklagde Spee vanuit de kamer de keuken is binnengekomen en heeft geëist dat Smeets buiten de deur gezet zou worden. Hij vond Smeets niet goed genoeg om samen mee uit te gaan. Verder heeft hij Smeets uitgescholden voor dief. Hij heeft degenen die in zijn gezelschap waren tot getuigen aangevoerd. Smeets kan dergelijke

onbillijkheden vanwege zijn goede naam, ook namens vrouw, kinderen en nakomelingen niet tolereren. Nog liever verliest hij lijf, leven en alles wat hij bezit. Hij zou niet waardig zijn de wethouderszetel te bekleden als hij zich niet tegen deze laster zou verzetten. Hij eist dan ook dat Spee deze onbillijkheid zal herroepen om zo gerehabiliteerd te worden. Smeets zal tevreden gesteld zijn als Spee hem in zijn eer zal herstellen door in het bijzijn van de personen die bij de scheldpartij aanwezig waren, God, het gerecht en de klager vergiffenis te vragen. Bovendien eist hij dat Spee veroordeeld wordt tot een boete van 100 gld. en ook de proceskosten zal moeten betalen.

25 Nov. 1704

Aenspraecke voor Arnoldt Smeets schepen deser Heerlicheijden Swalmen ende Asselt Cleger tegens Geurt Spee Inwoonder tot Asselt ged(aagde)

Omme dese aenspraecke inne te stellen ende de conclusie daeronder te nemen, naer behooren te funderen, seght den cleger onder de gewoone protestatien(protesten), imploratien(verzoeken) ende andere voordeeliche middelen ende beneficien(voordelen) van rechten:

1 Dat hij is een eerlick man die altijd heeft gestaen ter goeder naeme, eere en faeme.

2 Oock hem altijd soodaenigh in sijnen handel en wandel gecompeteert(bevoegd)

3 Dat hij naer voorgaende denominatie (van een naamwoord afgeleid) van den gerichte door sijne genaede den vrijheere deser Heerlicheijden is geassumeert(toegevoegd) ende gestelt in den schepenstoel alhijer

4 Daertoe dat nijet als eerelicke ende degelicke persoonen en moghen geadmitteert(toegelaten) worden

5 Welcken volgens oft wel aen niemanden is noch en can gepermiteert weesen ij(t)ets te doen oft te segghen

6 Waerdoor sijnen goeden naeme eere ende faeme bij de menschen in achterdenken ofte quaat vermoeijen (achterdocht of kwaad vermoeden) mochte worden gestelt

7 Ist eftenwel soo dat hij cleger hoorende eenig rumoir 't welck op straete ende omtrint sijn huijs gemaect wierde op St. Mertens avondt geweest sijnde den 10 deses in vollen avondt

8 Ende dat hij daerop vuytgaende tot int huijs van Lambert Wijnants herbergier alhijer tot Asselt

9 Alwaer den ged(aagd)e vuyt de caemer in de keucken oock is ingecommen

10 Den selven ged(aagd)e soo temerair(temerig) is geweest dat hij over eenighe woorden wisselinghe

11 Den cleger heeft derven buijten de deure vuytheijsschen (buiten de deur zetten)

12 Ende den cleger hem volghende derven segghen dat hij nijet goedt genoch en waere mit hem vuyt te gaen

13 Hem voorders scheldende voor eene dief als ofte hij hem ged(aagd)e sijnen groemet(nagras) soude hebben gestoolen

14 Soodaenigh dat hij cleger de compagnie (zijn gezelschap) als daer tot getuyghen heeft moeten aenvoegen

15 Ende mits hij soodaenighe iniurie (onbillijkheid) als strijdende tegens sijne scabinaele digniteit (waardigheid als schepen) naeme ende faeme soo voor hem als sijne huijsvr(ouw)e, kinderen ende naercommerlinghen nijet en mach tolereren

16 Als hebbende liever lijf, leeven ende alles te verliesen als voor soodaenighen te moeten palseren (doorgaan)

17 Principaelick alwaer de rechten leeren quod sama et hominis vita pari palsu ambulent

18 Et quod crudelis dicaturis qui famana suam negligit

19 Ende consequenter nijet weerdig en soude wesen den schepenstoel te becleden

20 Indijen hij soodaenighe lasternije liet voorbijgaen

21 Daeromme heeft hij soodaenighe iniurie (onbillijkheid) ad animum gerevoceert(herroepen)

22 Ende den ged(aagd)e tot sulcken eijnde ten deesen voor recht doen citeren (aanhalen)

23 Om bij dijen middel de condignereparatie (rehabilitatie) te becommen

24 Overmits welcke en meer andere redenen, middelen ende motijven hijer toe ampte oft rechtsweghen bij een Eers(ame) Gerichte te voeghen ende te suppleren(aanvullen)

Concludeert ende contendeert(stelt tevreden) den cleger ten eijnde sal worden verclaert dat het den ged(aagd)e nijet en heeft toegestaen hem cleger soodaenigh te iniurieren (insinueren) ende te schelden dat hij dijen volgens sal worden gecondemneert(veroordeeld) hem sijne ontnoemene eere eerlick ende prouffitelick te beteren eerlick mits commende voor desen Eers(ame) Gerichte ende in presentie van de persoonen in welcker tegenwoordigheijt hij de scheldtwoorden heeft gesproocken ende aldaer biddende Godt, De Justitie ende den cleger om vergiffenisse verclaerende hetghene hij heeft geseijt is valsche ende erdacht dat het hem leedt is sulcx gesacht te hebben, dat sulcx nijet gedaen sijnde hij nijet en soude doen ende dat hij op den cleger nijet en weet te segghen als eere ende deught ende prouffitelick mits betalende eene boete van hondert guldens door den cleger ad prosususte distribueren mit condemnatie(veroordeling) in de costen van den processe ofte concludeert andersints omni meliori modo via et forma cum expensis.

Ral M'tricht Schepenbank Swalmen, inv. nr 50

BRIEFVERVOER IN BEESEL deel 2

J. Ickenroth

In 1888 stuurde de burgemeester een brief naar de inspecteur der posterijen in Arnhem, waarin hij klaagde over de vertraging in het postvervoer. De correspondentie werd te laat naar de trein gebracht voor verder vervoer. De oorzaak was het vele werk dat de besteller op Beesel had. Vooral het 'aanzienlijk aantal' kranten die nu 3 keer per week bezorgd moest worden (toen nog een taak van de posterijen), leidde tot grote vertragingen. De burgemeester pleitte dan ook voor een extra besteller, vooral voor 'het aanzienlijk gehucht Rijkel'. Hij had al een persoon gevonden in Beesel nl. Willem Pijpers, bakker en herbergier, die dat werk wilde overnemen. Ook stelde hij voor de postbode eventueel een vélocipède te verstrekken. Een voor die tijd zeer vooruitstrevend idee.

De directeur van het postkantoor te Venlo zou toen iemand aanstellen die drie keer per week de kranten in Rijkel zou bezorgen. Een ander voorstel was een extra besteller voor de zondagen te benoemen. De burgemeester bleef bij zijn voorstel. Wat er uiteindelijk uit de bus kwam is niet bekend.

Eind juli 1906 informeerde de inspecteur der posterijen naar de persoon van Jacques Schoenmakers, schoenmaker in Beesel, die klaarblijkelijk had aangeboden zijn woning beschikbaar te stellen voor een hulppostkantoor. Over zijn benoeming zijn geen stukken te vinden, maar volgens het verslag van de inspecteur in het district Maastricht van 1906 werd op 1 oktober 1906 te Beesel een hulppostkantoor geopend evenals in Belfeld. Beide kantoren ressorteerden onder het postkantoor Tegelen. De correspondentie van Beesel liep via het hulppostkantoor Reuver en een van de postboden in Reuver, H. Henssen, werd overgeplaatst naar Beesel. H. Henssen was zijn broer Michiel opgevolgd, die in 1903 door een trein werd overreden. In 1908 zou hij nog solliciteren naar de post van brievegarder in Reuver. Hij had echter weinig kans, omdat ook H. Reynders, de pleegzoon van de brievegarder Roeffs, belangstelling had voor dat ambt en hij de woning met kantoor in Reuver kon overnemen. In die jaren werden er ook bussen geplaatst in Bussereind en Rijkel, zodat men zich de gang naar het kantoor kon sparen.

Beesel. Met groote ingenomenheid en uit goede bron vernemen wij, dat er stappen gedaan zijn tot het verkrijgen van een hulppostkantoor. Men heeft zich met een verzoekschrift, door de voornaamsten uit het dorp, door de neringdoenden en anderen onderteekend, aan hooger hand gewend. Onze burgervader, die zich alle moeite er voor geeft, gaat hier weer een goede daad verrichten, die zijn burgemeestersnaam eer aan doet; waarlijk zal in een lang, lang, zeer lang gevoelde behoefte voorzien worden. 't Ware te wenschen, dat nog meer van die voorvaderlijke toestanden zoo langzamerhand verbeterd werden. Men spreekt veel over den vooruitgang, het aandurven en het veel en goed tot stand brengen onzer bureu, en zelf zou men vergeten een hand uit te steken, zou men maar blijven slapen in rustige rust!..... Goed, dat er nog menschen en zaken zijn, die ons de oogen open houden.

1e poststempel van Beesel.
Typenraderstempel met lange balk.
Bijzonderheden: 1e Cijfer 1 beneden.
Kwam zelden voor bij hulppkantoren. Werd snel afgeschafft. Hulppkantoren hadden maar 1 stempel. 2e Uuraanduiding. 12-8V, 8-12V, 12-4N, i.p.v. 1 uuraanduiding.
Slechts 4 stempels bekend.

Nr. 61
Bewijs van ontvangst voor eene aangeteekende zending.

Aangegeven waarde

voor *Emile Burghoff*

te *Roermond*

Evenals in Reuver werden ook in Beesel in 1910 telefoonleidingen aangelegd en werd de woning van Schoenmakers uitgebreid met een telefooncel en wachtkamer. Het hulppost-telegraaf- en telefoonkantoor werd op 19-10-1910 geopend. In Beesel werd één woning aangesloten op het telefoonnet en wel die van mevr. J. Janssen-Janssens. In 1914 werden er al 767 telegrammen ontvangen en verstuurd en telefoongesprekken gevoerd.

BEESEL. (Hulptelefoonkantoor.)

1915

Dienstduren: Werkdagen: van 8.— v.m. tot 1.— n.m., van 2.— n.m. tot 3.— n.m., van 6.— n.m. tot 7.— n.m. Zon- en Feestdagen: van 9.— v.m. tot 9.— v.m.
Een openbare spreekcel is gevestigd in het Hulptelegraafkantoor.

1 **J**anssen-Janssens, Mevr. Wed.
v. d.

Hulptelegraafkantoor. (P).
Telegraafkantoor. (P).

2 **T**hijssen, Ant., Koopman en
kassier der Boerenleenbank.

(P) Aan te vragen: „Rijks-telegraaf.“

In 1910 werd mevr. Schoenmakers-Simons aangesteld als plaatsvervanger van haar man voor wat betreft de telegraaf- en telefoonafdeling. Er moest immers altijd iemand aanwezig zijn om de telegrammen te ontvangen en om gelegenheid te geven te telefoneren. Plaatsvervangend kantoorhouder en hulppostbode was vanaf de opening G. Nijssen. Tevens werd er iemand aangesteld om de telegrammen te bezorgen en werd een schelleiding naar zijn huis aangelegd op kosten van de gemeente. Het bestellen van telegrammen was binnen een kring van 15-20 minuten kosteloos. Het rijk vergoedde dan voor elk telegram f 0,10. De gemeente zag liever dat ook de ontvanger binnen die kring betaalde. Zij moest op elk telegram toelagen.

In september 1924 kreeg J. Schoenmakers bericht dat het hulpkantoor zou worden opgeheven. Hij berichtte dat onmiddellijk aan de gemeente en vroeg om hulp. De gemeente schakelde de Kamer van Koophandel in Venlo in en beide protesteerden bij de inspecteur in Maastricht. Op 19 maart 1925 kreeg Schoenmakers bericht van de Minister van Waterstaat dat er voorlopig geen sprake zou zijn van opheffing. Het hulpkantoor zou in een station worden omgezet wegens 'gering verkeer' en J. Schoenmakers werd dan op wachtgeld gesteld. In 1928 was het zover. Op 21 juni 1928 ontving de post-

directeur te Roermond bericht van de Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie dat op advies van de inspecteur te Maastricht van 30 mei 1928 het hulpkantoor per 1 juli 1928

vervangen zou worden door een station voor de post-telegraaf- en telefoondienst.

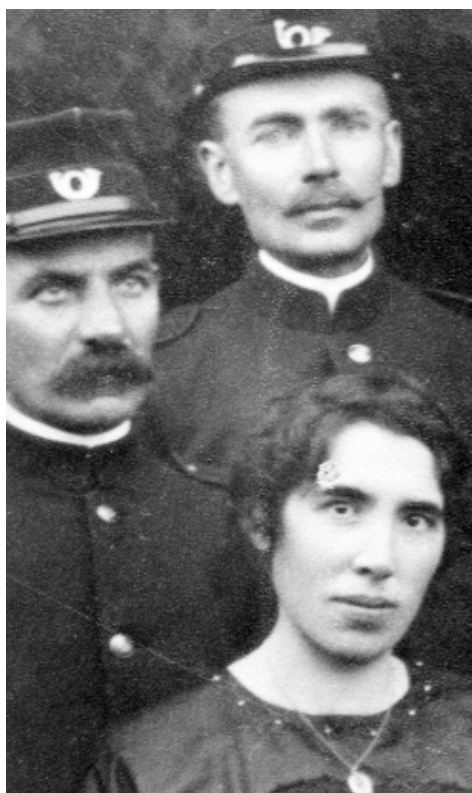

Foto links met grote snor H. Henssen. Rechts Koone Graatje. Hij draagt de medaille voor 40 jaar trouwe dienst. foto 1925? Personeel district Tegelen.

De bediening zou worden opgedragen aan de besteller H.G.H. Henssen en het kantoor werd verplaatst naar zijn woning. De postbestelling zou voortaan geschieden vanuit het hulpkantoor te Reuver. Het station zou nog open zijn van 8.30u. tot 12.30u en van 14.00u tot 20.00 uur. Op zon- en feestdagen was dat van 8.00 u. tot 9.00 u.

Foto. Woning H. Henssen in de Kerkstraat. Voor het huis een zgn. Hollandbus ontworpen door Anton Kurvers. Na 1929. Inworp rechterkant, zoals bij staande bussen. Daaronder plaatje met buslichtingstijden. Ronde cirkel: Lichting 1 (of 2-3-4-5) is geschied.

Postkantoor Beesel verhuist

BEESEL - Het postkantoor aan de Cruysbergstraat in Beesel wordt per 1 februari 1988 gesloten.

Een dag later opent de PTT een loket in de winkel van bakkerij Thijssen aan de Kerkstraat in Beesel.

Kantoorhoudster L. Driessen-Basten (60) heeft er ruim 32 jaar in dienst van de PTT opzitten. Per 1 januari gaat ze in de vut, maar omdat de winkel van Thijssen nog moet worden aangepast voor het PTT-loket blijft Driessen nog een maandje langer kantoorhoudster.

postkantoor

Postagentschap Beesel
Postbus 99340
5954 ZA BEESEL

Vrijdag 29 Mei 1998
sluiting PTT postagentschap
bij bakkerij Thijssen aan de
Kerkstraat 1 te Beesel.

J. Jckenroth,
Wildenkamp 14,
5953 GA
- Teuren

Cilinderbalkstempel BEESEL
Een van de laatste stempels geplaatst door Nellie
Veldman Slabbers.
Cilinderbalkstempel BEESEL-KERKSTRAAT zonder cijfer 1